

AB ÜLKELERİNDE İSLAMOFOBİ VE TERÖRİZM

Islamophobia In EU Countries and Terrorism

Doç. Dr. Murat AKTAŞ*

Geliş Tarihi: 28.12.2016 Yayına Kabul Tarihi: 20.01.2018

Öz

Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde Müslümanlara yönelik 1990'lı yıllardan itibaren gelişen ayrımcılık ve dışlama, 2000'li yılların başından itibaren artarak fiziki saldırılara dönüştü. Özellikle aşırı sağcı ve popülist partilerin ve siyasetçilerin bu saldırıları bahane ederek AB ülkelerinde yaşayan Müslümanları suçlamaları onları hedef haline getirmektedir. İslamofobi olarak adlandırılan bu ayrımcılık ve Müslüman karşıtlığının artışı 11 Eylül 2001'deki saldırılar ve bunu müteakiben Londra, İspanya, Paris ve Brüksel'de meydana gelen terörist saldırılarla ilişkilendirilenler bulunmaktadır. AB ülkelerinden IŞİD ve El Kaide gibi örgütlere katılımları da Avrupa'da Müslümanlara yönelik ayrımcılık ve İslamofobi ile ilişkilendirilenler bulunmaktadır. Peki, terörist saldırıların AB ülkelerinde kaygı verici boyutlara varan Müslüman karşıtlığı ve İslamofobi ile ilişkisi nedir?

AB ülkelerinde terörist saldırılar gerçekleştirerek Müslümanlarla ilgili algıları olumsuz etkileyen terörist örgütler, bir yandan Avrupa'da yaşayan Müslümanları bu ülkeleri terk ederek kendilerine katılmaya çağırırken, buralardaki aşırı sağcı ve Müslüman karşıtı siyasetçiler de aynı şekilde AB'de yaşayan Müslümanları bu toprakları terk etmeleri yönünde açıklamalar yapmaktadır. Peki, nasıl oluyor da bu iki farklı grup AB'de yaşayan Müslümanlara karşı aynı dili kullanıyorlar? İslamofobi ile terörizm arasında nasıl bir ilişki var? AB ülkelerindeki İslamofobi ve terörizm arasındaki ilişkiyi ele alan bu çalışma, teröristlerle İslamofobların aynı söylem ve argümanları kullandığını tespit etmektedir.

Anahtar Kelimeler: İslamofobi, ayrımcılık, terörizm, El Kaide, IŞİD.

Abstract

Exclusion and discrimination against Muslim livings in the European Union (EU) countries have risen since 1990s and have turned out physical assaults and alarming by the beginning of 2000s. The terrorist attacks have provided pretext especially for the extreme right-wing and populist political parties and politicians to accuse and associate Muslims living in EU countries. Gradually spreading anti-Islam and anti-Muslim sentiments which have been commonly referred as "Islamophobia" has been associated with 9/11 attack and subsequent terrorist attacks in London, Madrid, and Paris for some. The participation of ISIS and Al Qaida from the EU countries has also been associated with Islamophobia and discrimination against Muslims in Europe. Has the exclusion from social, cultural, economic and public space of Muslims impact on terrorist attacks?

On the one hand terrorist organisations which perpetuates terrorist attacks in EU countries and affects negatively perceptions of Muslims invites Muslims living in Europe to join them by leaving these countries on the other hand right-wing and anti-Muslim politicians alike are making statements that Muslims living in the EU countries should leave these countries. Well, how come these two different groups are using the same language and arguments against Muslims living in the EU countries? What is the relationship between Islamophobia and terrorism? This paper which aims to examine the relationship between Islamophobia and terrorism in EU countries finds that Islamophobics are using the same rhetoric and arguments with terrorists.

Keywords: Islamophobia, discrimination, terrorism, Al Qaeda, ISIS.

* Muş Alparslan Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, aktasmurat49@hotmail.com, orcid.org/0000-0002-7249-4957

GİRİŞ

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve komünizmin Batı için bir tehlike olmaktan çıkması ile birlikte, Batılı güçler yayılcı ve müdahaleci politikalarını meşrulaştırmak amacıyla yeni bir düşmana ihtiyaç duydular. Eski düşmanın yerine yeni bir düşman arayışı girişimleri Müslümanları hedef haline getirdi. Böylece yavaş yavaş gelişen Müslümanların ötekileştirilmesi, akabinde 1990'lı yıllarda İslamofobi olarak adlandırılan Müslümanlara karşı bir hareketin gelişmesine olanak sağladı. Avrupa Birliği ülkelerinde yapılan araştırmalar ve kamuoyu yoklamaları bu ülkelerde yaşayan Müslümanlara karşı ayırıcılık, dışlama, nefret ve saldırıların sürekli artmakta olduğunu göstermektedir. Bu karşıtlık, 11 Eylül 2001'de ikiz kulelere yapılan saldırılar ve bu saldırıları müteakiben İspanya, Londra, Paris, Brüksel, Berlin ve Manchester gibi Avrupa başkentlerinde gerçekleşen saldırıların ardından endişe verici boyutlara ulaştı. Bu saldırıların ardından popülerlik kazanarak gittikçe daha fazla tartışılmaya başlanan İslamofobi kavramı; İslam ve Müslümanlara karşı rasyonel olmayan bir tür kuşku, korku, kin, nefret ve düşmanlık besleme anlamında kullanılmaktadır (Aktaş, 2014: 31-54).

Bu arada uluslararası boyutlar kazanan terörizm ve güvenlik sorunları İslamofobi olarak adlandırılan bu Müslüman karşıtlığının uluslararası ilişkileri etkileyen önemli konulardan biri haline gelmesine neden oldu. Radikal İslamcı örgütlerin terörist faaliyetlerle dünya kamuoyunun dikkatlerini çekmesi ve buna paralel olarak Avrupa'daki aşırı sağcı ve popülist partilerin bu durumdan istifade ederek bunu bir siyaset malzemesi haline getirmeleri bu sorunu gittikçe daha da içinden çıkılmaz hale getirdi.

Özellikle de El Kaide ve Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD) gibi örgütlerin Avrupa ülkelerindeki saldırılarının ardından, Müslümanların aşırı sağcı ve popülist kesimlerin hedefi haline gelmesi ve buna bağlı olarak Müslümanlara yönelik saldırıların artması dikkat çekmektedir. AB ülkelerinde terörist saldırılar gerçekleştiren İŞİD ve El Kaide gibi örgütlere AB ülkelerinden katılımları da Avrupa'da Müslümanlara yönelik ayırıcılık ve İslamofobi ile ilişkilendirenler bulunmaktadır. Kimileri Müslümanların maruz kaldıkları ayırıcılık, dışlama, kin ve nefretin Müslüman gençleri uğradıklarını düşündükleri dışlama ve haksızlıkların intikamını almak için şiddete yönlendirdiğini ve bu

gençleri IŞİD ve El Kaide gibi terör örgütlerine ittiğini savunmaktadır. Kimileri de Avrupa'daki bazı Müslüman gençlerinin de katıldığı radikal İslamcı örgütlerin terör ve şiddet eylemlerinin Müslümanlara karşı gelişip yayılan İslamofobiyi daha da büyüttüğünü ve Avrupa kamuoyunun bütün Müslümanlara yönelik önyargılar oluşturmalarına neden olduğunu savunmaktadır.¹

Diğer yandan Batı'yı topyekûn bir haçlılar grubu ve düşman ilan ederek buralarda yaşayan Müslümanları kendilerine katılmaya çağıran IŞİD gibi örgütlerin yanı sıra Avrupa'da yaşayan Müslümanları Avrupa'dan atmak gerektiğini savunan Müslüman karşıtı aşırı sağcı ve popülist siyasetçilerin de benzer görüşleri savunması dikkat çekmektedir. Dolayısıyla Avrupa'da adeta bir salgın haline gelen İslamofobi ile terörizm ilişkisinin arka planındaki etmenlerin doğru tespit edilmesi büyük önem taşımaktadır.

AB'DE DEĞERLER KRİZİ

Barış, özgürlük, demokrasi ve evrensel insan haklarını temel değerleri olarak kabul eden ve bunları varlık nedenleri arasında gösteren Avrupa Birliği ülkelerinde günden güne Müslüman karşıtlığının yükselmesi, bu değerlerle ilgili ciddi bir krizin geliştiğini göstermektedir. AB'nin 21. yüzyılda bu değerlerle ilgili yaşadığı krize dair önemli veriler ortaya çıkmaktadır. Örneğin Uluslararası Af Örgütü'nün 2012 yılında yayınladığı raporunda Avrupa ülkelerinin insani değerlere uzaklaşma yönünde yeni bir krizle yüz yüze olduğu uyarısında bulunmaktadır. Bunun göstergelerinden birinin Müslümanlara yönelik gittikçe artan hoşgörüsüzlük olduğu belirtilen raporda; araştırmaların bazı Avrupa ülkelerinde Müslümanlara ve İslam kültürüne karşı olumsuz görüşler oluştuğunu gösterdiği kaydedilmektedir. İslamofobi olarak adlandırılan bu ırkçı davranışların Türkiye, Arap ülkeleri ve Güney Asya ülkelerinden gelen Müslümanlara yönelik bariz bir şekilde geliştiği vurgulanmaktadır. Müslümanların bu ayırıcı ve dışlayıcı davranışlarla günlük yaşamda, iş ve eğitim dünyasında açıkça karşılaştığı belirtilmektedir (Amensty International, 2012).

¹ Bkz: Vadim R. Atnashev, "Impact of Islamophobia and Human Rights: The Radicalization of Muslim Communities", in Alexander R. Dawoody (Ed.) Eradicating Terrorism from the Middle East, Springer, Switzerland, 2016, ss. 91-105.

Liogier'nin (2012) de İslamlaşma Efsanesi adlı eserinde belirttiği gibi; 2000'li yılların başından itibaren Avrupa toplumlarının çoğunda kamusal tartışmalar, tuhaf bir şekilde İslam ve Müslümanlar etrafında dönmektedir. Bu tartışmalarda dile getirilen temel savlar; Müslümanların sayısının gittikçe tehlikeli bir biçimde artmaya başladığı ve bunların Avrupa'daki ulusal kültürleri istila etmeye başladıkları ile ilgilidir. Bu tartışmaları gündeme getirenler, Müslümanların Avrupa'daki ulusal kültürleri istila etmek ve nihai olarak eritmek arayışında olduklarını savunmaktalar. Avrupa'daki bu yeni korkunun etrafında aslında İslam ve ideolojilerle pek de ilgili olmayan değişik aktivitelerle uğraşan birçok hareket ve gruplar bir araya gelerek buna karşı örgütlü faaliyetler yapmaya başladı. Fanatik futbol taraftarlarının oluşturduğu English Defense League, Dutch Defense League, La Ligue de Defense Française, Bloc Identitaire, European Defense League, İslamlaşmayı Gözlemleme Merkezi ve Avrabia (Eurabia), 21. yüzyıl başlarında tamamen İslam'a karşı mücadele amaçlı kurulmuş kuruluşlar arasında yer almaktadır.

“Avrabia” başta olmak üzere etkin olarak çalışan bu örgütler, Müslümanların Avrupa'yı istila etmek için ciddi planlar içerisinde olduğunu ve Avrupa'nın hızla Arapların ve Müslümanların etkisine gireceğini savunmaktalar. Bunun için Arap-Müslüman-Avrupalı gizli bir eksen olduğunu ileri süren Avrabia'nın kurucusuna göre; 1970'li yıllardaki petrol krizlerinden beri ekonomik olarak hassaslaşan Avrupa, sınırlarını sonuna kadar Müslümanlara açma ve İslam'a karşı sınırsız bir dostluk gösterme karşılığında, bir bakıma Arap ülkeleri tarafından (özellikle de petro-dolarlarla satın alınmıştır) yoldan çıkarılmıştır. Bu iddiaya göre; uluslararası ilişkiler açısından genelde Arap yanlısı, özelde de Filistin yanlısı bir kör siyaset bu gizli anlaşmanın göstergelerinden biridir. Yine bu iddiaya göre; Avrupa'ya sel gibi akın eden -ve giderek daha fazla talepkâr olan- Müslümanların kitlesel göçü karşısında boş vermek kıtanın aşamalı olarak tekelleştirilmesinin bir başka kanıtıdır (Liogier, 2012: 7-8).

Bu oluşumların yanı sıra medya ve yayın organlarında Müslümanları Avrupa'daki birçok sorunun müsebbibi gibi gösteren, hatta yer yer aşağılayan yayınlar yapılmaktadır. İletişim çağında savaş ve mücadeleler medya aracılığıyla devam ederken, medya kamuoyunu şekillendirip gerçeklerin üzerini örtmektedir. Bu bağlamda İslam ve Müslümanlara

karşı yayınlar dikkat çekmektedir. Hem nicelik hem de etki olarak ciddi finans kaynakları ve önemli kanallarıyla Batı medyası ve yayın organlarında İslam; fundamentalizm, aşırıcilık/extremizm ve radikalizm şeklinde tasvir edilirken, Müslümanlar Batı'nın güvenliğine karşı terörist olarak, veya teröristlerin yanında konumlandırılmaktadır. Bu yaklaşımlar ve yayınlar İslamofobinin topluma nüfuz ederek (Dağ, 2016) artmasına yol açmaktadır. Örneğin; Oxford tarafından 2007'de yayınlanan dünya dinlerine dair tanıtım kitabında İslam tarihinin Muhammed Peygamber ile başlayıp; 9/11, Londra ve Madrid bombalamalarıyla sona erdiği iddia edilmektedir. İslam dininin özünde siyasi olduğu ileri sürülen bu kitapta, aynı zamanda onun terörizme gayet basit ve sorunsuz bir şekilde yol açabileceği (Oxtoby, 2007; Kumar, 2016: 121) iddia edilmektedir.

Medya ve yayınlara paralel olarak Avrupalı bazı “siyasetçiler de, Ortadoğu'ya yönelik politika ve eylemlerine meşruluk kazandırmak için kökten dinci (fundamentalist) İslam'a aşırı derecede vurgu yapmakta, İslam konusunda kamuoyunu olumsuz yönlendirmekteler. Böylece bir İslam karşıtlığı sarmalı oluşmakta ve bu sarmal diğer kurumları da olumsuz yönde etkilemektedir.” (Kedikli ve Akça, 2017: 57-95).

Müslümanları terörizmle ilintilendiren ve diğer vatandaşlarla karşı karşıya getiren açıklamalar yapan siyasetçiler de Müslümanlar ve Hıristiyanlar arasında ölüm kalım savaşı olduğu iddiasını gündeme getirmektedirler. Örneğin; Fransa'da Müslümanlara karşı görüşler ileri sürerek bunları açıkça savunan aşırı sağcı siyasi parti Ulusal Cephe (Front National-FN); göçmenleri ve Müslümanları ülkelerindeki her türlü sorunların sorumlusu gibi göstererek, bir yandan Fransızlara ayrıcalıklar tanıyan “ulusal tercih önceliği” (préférence nationale) formülünü ileri sürerken, diğer yandan “Katolik Avrupa'nın üstünlüğünü” savunmakta ve “Müslüman-Hıristiyan” çatışmasının kaçınılmaz olduğunu savunmaktadır (Davies, 1999: 29). Ulusal Cephe lideri Marine Le Pen, 2010 yılında Lyon'da yaptığı bir mitingde Müslümanların sokağa taşan Cuma namazı kılma görüntülerini; Nazilerin Fransa'yı işgaline benzeterek, bu işgale karşı Fransızları direnişe çağırıldı. Paris'te camilerin küçüklüğü sebebiyle Müslümanların sokakta namaz kılması bu tür tartışmaların ardından 2011'de yasaklandı. Müslümanların namaz kılmasını Nazi istilasına benzeten Marine Le Pen ise mahkemede bu

ifadeleri düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında kullandığını ileri sürerek (<http://www.bbc.com/turkce>) kendini savundu.

Bu tür görüşler sadece FN lideri tarafından değil bir çok siyasetçi tarafından da dile getirilmektedir. Yine Fransa'da Montfermeil Belediye Başkanı Xavier Lemoine Müslümanların Fransa'da yeri olmadığını savunarak, Avrupa'da Müslümanlarla Hıristiyanlar arasında bir ölüm kalım savaşının yaşanmakta olduğunu ileri sürdü. Lemoine açıklamasında şu görüşleri ileri sürdü:

“Ya biz ya da onlar. Onlar kazanırsa biz öldük. Biz onlardan farklıyız. Bu insanlar Fransa'yı temsil edemezler. Artık açıkça -İran, Irak, Pakistan ve Afganistan'da olduğu gibi- dünyada yürümekte olan İslamcı bir savaşın içindeyiz. Bu aslında İslam ile Batı kültürü arasındaki bir savaştır. Fransa ve bütün Avrupa tehlikededir. Eğer karşı karşıya olduğumuz İslam tehlikesini anlayamazsak çok büyük bir tehlike ile karşı karşıyayız.” (Louait, 2016).

Bugün Müslümanlara karşı politikalar geliştiren Avrupa'daki aşırı sağcı siyasi partiler 1980'li yılların sonundan itibaren gittikçe alan kazanmaya başladı. Önce Avusturya ve İtalya'da koalisyon hükümetlerinin ortağı ya da destekçisi olarak siyasi arenada yer alan siyasi partiler gittikçe birçok AB ülkesinde güç kazandılar. Fransa'da Ulusal Cephe, Belçika'nın Flaman bölgesinde Flaman Bloğu (Filip Dewinter'in Flemish Block), Avusturya'da Avusturya Özgürlük Partisi (Freiheitliche Partei Österreichs-FPÖ) yeni radikal sağ siyaset dalgasının ideolojik-siyasi öncüleri oldular. Bu partiler ayrılıkçı temaları yaygınlaştırmak üzere popülist teknikler kullandılar ve ana akım kamuoyunun bir kısmını “faşist” geçmişleriyle ideolojik bir kırılmayı başardıklarına ikna ederek etkilemeye başladılar (Minkenberg, 2000; Prowe, 1994; Kallis, 2015). Bu yaklaşım 1980'lerin sonlarında ve 1990'larda, göçmenlik konusunun ana akım siyasi söylemin giderek daha fazla esas teması hâline gelmesi ve devamında ortaya çıkan benzer partilere yönelik gün geçtikçe artan seçmen desteğiyle gelişti. İtalya'da Kuzey Birliği (Northern League), Almanya'da Cumhuriyetçiler (Republicans) ve Almanya'da 2013 yılında kurulan Almanya İçin Alternatif (Alternative für Deutschland,-AfD), İsveç'te İsveçli Demokratlar (Swedish Democrats) bu görüşlerden beslendiler. Özellikle 11 Eylül sonrasında birçok

Avrupa ülkesinde yeni türden popülist hareketler ve radikal sağ partiler ve hareketler alan kazanmaya başladı. Hollanda’da Pim Fortuyn List, (daha sonra Özgürlük Partisi (Party for Freedom)); Danimarka Halk Partisi (Danish People’s Party); Fin Partisi (Finns Party); İngiltere’de Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UK Independence Party-UKIP) ile İngiliz Savunma Birliği (English Defence League); İspanya’nın Katalonya Bölgesinde Katalonya Platformu (Platform for Catalunya); Macaristan’da Jobbik ve Yunanistan’da Altın Şafak (Golden Dawn) bu partilere örnek gösterilebilir. Daha önce kurulmuş bazı radikal sağ partiler de bir dizi ideolojik dönüşüm geçirerek daha popülist ve güçlü düzen partilerine dönüştüler. Bunlar da göçmen ve İslam karşıtı söylemler kullanarak politika yapmaya devam etmekte (Kallis, 2015).

Avrupa’da İslamofobi ve ırkçılık bağlamındaki en çarpıcı örneklerden biri de Hollanda’da Pim Fortuyn’un etrafında gelişip örgütlendi. İslam ve göçmen karşıtı görüşleriyle Hollanda siyasetinde önemli bir güç haline gelen Fortuyn; 1997’de yazdığı “*Kültürümüzün İslamlaşmasına Karşı: Temel Olarak Hollanda Kimliği*”² ve gazetelere yazdığı yazılarda sık sık Müslümanları ve göçmenleri hedef alan yazılara imza attı. İslam’ın komünizm tehlikesinin yerini aldığını iddia eden Fortuyn, “İslam’ın dünya barışı için büyük bir tehlike olduğunu” savunuyordu (Canatan, 2007: 444-445) Başta Müslümanlar olmak üzere yabancı düşmanlığıyla tanınan Fortuyn, ülkesinin ancak 16 milyon Hollandalıya yettiğini; “Hukuken mümkün olsa, ülkeye tek bir Müslüman bile sokmak istemediğini” söylüyordu. İktidara gelmeleri halinde, yabancıların ve özellikle Müslümanların ülkeye girişini engelleyeceklerini savunan Fortuyn, Schengen Anlaşması’na uymayacaklarını da ileri sürüyordu. Fortuyn, “Yaşanabilir Hollanda Partisi”nin lideri iken Hollanda Anayasası’nda yer alan ırkçılığı yasaklayan birinci maddenin yürürlükten kaldırılmasını istemesi üzerine, partisinden ihraç edilmiş, bunun üzerine kendi adına bir listeyle (Lijst Pim Fortuyn) seçimlere katılma kararı almıştı.

Pim Fortuyn’un Mayıs 2002’de çevreci bir Hollandalı tarafından öldürülmesinin ardından, İslam karşıtı söylemleriyle gündeme gelen aşırı sağcı Özgürlükler Partisi’nin (PVV) lideri Geert Wilders de

² Bkz: Pim Fortuyn, Tegen de islamisering van onze cultuur, Nederlandse identiteit als fundament, A. W. Bruna Uitgevers b.v. Utrecht, 1997.

İslam'ın, Hollanda Anayasası'nda güvence altına alınan dini özgürlükler kapsamında çıkarılması gerektiğini savundu. İslam'ın bir din değil "totaliter, tehlikeli ve şiddet dolu bir ideoloji olduğunu", bu nedenle anayasanın güvence altına aldığı dini özgürlükler kapsamında çıkarılması gerektiğini savunan Wilders'in lideri olduğu PVV'nin, parti programında Hollanda'da camilerin kapatılması, Kur'an-ı Kerim'in yasaklanması ve sığınmacılara verilen oturma izinlerinin iptal edilmesi gibi vaatler yer alıyordu. (www.timeturk.com/wilders-tan-islam-kar-siti-aciklama/haber-726804).

Diğer yandan Almanya'da 2014 yılının Aralık ayından itibaren hızla dikkatleri üzerine çeken "Batı'nın İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar" hareketi (PEGIDA (Patriotische Europä ergegendie Islamisierung des Abendlandes) kısa sürede büyük destek topladı. İslamiyet'in Almanya'da ve Avrupa'da yayılışına ve mevcut göçmen politikalarına karşı bir tepki hareketi olarak Almanya'nın Dresden kentinde toplanmaya başlayan PEGIDA hareketi göçmen karşıtlığının arttığı bir dönemde gelişerek büyük yankı uyandırdı. Aşırı sağ eğilimlerin yuvalandığı yabancı düşmanı ırkçı bir hareket olarak tanımlanan PEGIDA, legal bir dernek olarak faaliyetlerine başladı. Fransa'da Kasım 2015'te gerçekleşen 129 kişinin hayatını kaybettiği saldırılar sonrası PEGIDA Dresden'de 25 bin kişiyle göçmen karşıtı slogan ve pankartlarla yürüyüş yaptı. "Kur'an" kelimesinin üstü çizilmiş pankartlar taşıyan göstericiler; "İslamcılık yerine özgürlük", "Biz Charlie'yiz", "Göçmenler sınır dışı", "Polisi güçlendirin" şeklinde ırkçı, İslamofobik ve güvenlikçi söylemlerle eylemler gerçekleştirdiler (Aljazeera, 2015; Altun, 2016).

Bu gösterilerin uzun süre gündemi meşgul etmesinin ardından 24 Eylül 2017'de gerçekleşen genel seçimlerde Almanya İçin Alternatif (AfD) %12,5 oy alarak üçüncü parti oldu. Nazi ideolojisinin takipçisi olarak görülen aşırı sağcı, İslam ve göçmen karşıtı AfD, Federal Mecliste 92 sandalye elde etti (Özbey, 2017). Müslümanların günlük yaşamını her gün biraz daha tehdit eden bu durum günümüzde birçok AB ülkesinde yaşanmaktadır.

Almanya'dan sonra Avusturya'da 15 Ekim 2017'de yapılan seçimlerde göçmenlere ve Müslümanlara karşı söylemleri ile tanınan Sebastian Kurz liderliğindeki Avusturya Halk Partisi (ÖVP) %31,5 oranında oy alarak birinci parti oldu. Göçmen ve mültecilere yönelik uygulamaları

sertleştirmeye yönelik söylemleriyle öne çıkarak oylarını yükselten Kurz'un seçim vaatleri arasında AB'nin göçmenlere yardımlarının sınırlandırılması, 5 yıl Avusturya'da yaşamamış olan yabancıların yardımlardan yararlandırılmaması gibi görüşler bulunuyor. Yine Avusturya'da 1 Ekim 2017 tarihinde yürürlüğe giren peçe yasağının arkasındaki isimlerden biri de Sebastien Kurz'du. Kurz ayrıca Türkiye ile "AB katılım müzakerelerini sona erdirip, bir komşuluk anlaşması üzerinde" çalışılması gerektiğini savunmaktadır. Yine Müslümanlara karşı sert söylemleriyle tanınan geçmişte başkanlığını Jörg Haider'in yaptığı Heinz-Christian Strache liderliğindeki aşırı sağcı FPÖ ise Sebastian Kurz'u özellikle göçmenler konusunda "politikalarını çalmakla" suçladı. Nitekim FPÖ de oyların %27,1'ini alarak Avusturya'da ikinci parti oldu. Göçmenlere ve Müslümanlara karşı tutumlarıyla tanınan bu iki partinin oylarının toplamı %58,6'ya çıkmış oldu. Bu iki parti seçimleri kazanmakla kalmadı aynı zamanda ortak bir koalisyon hükümeti kurma konusunda anlaşarak hükümet oldu. İrkçı söylemleri ve Hitler'in politikalarına sempati duyması ile tanınan Haider'in FPÖ'sünün 1999'da %27 oy alarak hükümet ortağı olması Avrupa'da ciddi tepkilere neden olmuş ve tepkiler sonucunda Haider istifa etmek zorunda kalmıştı (Milliyet, 2017).

Avusturya'da ikinci parti ve hükümet ortağı olan FPÖ'nün artık normal bir siyasi parti gibi görülmesi ve bu iki göçmen ve Müslüman düşmanı partinin bugün AB'de hükümet kurabilmeleri 2000'li yılların başından günümüze Avrupa'da aşırı sağ siyasetin nasıl normalleştiğinin çarpıcı bir göstergesidir.

Müslümanları dışlayan ve topraklarından atılması gerektiğini savunan görüşler ve söylemler sadece aşırı sağa özgü de değil. Örneğin, Wieviorka (1992) Fransa örneğinden hareketle Avrupa'da ırkçılığın varlığına bakmak için sadece aşırı sağ partiler ve onların aldığı oylara bakmanın yerine toplumun içine nüfuz edilmesi gerektiğini yazmaktadır. Göçmenlerin, özellikle de Müslüman göçmenlerin yoğunlukla yaşadığı yerlerde bölge sakinleri, devlet memurları, polis, sendika ve işverenler dâhil toplumun çok değişik kesimleriyle görüşmeler yaparak Fransa'daki ırkçılığı araştıran Wieviorka ve ekibi son derece çarpıcı verilere ulaştılar. Bu araştırma da göçmenlerin, özellikle de Müslümanların eğitim ve iş yaşamı dâhil birçok konuda ayrımcılık ve dışlama ile karşılaştığını gözler önüne seriyordu.

Fransa’da Başbakanlık yapmış olan Manuel Valls bile, Müslümanlara yönelik ayırıcı ve tehlikeli konuşmalar yapmaktan çekinmedi. Hatta bunu daha da ileri götürerek “İslamofaşizm” (Le Monde, 2015) kavramını kullanan Valls; Fransa’nın “bir medeniyetler savaşı” ile karşı karşıya olduğunu ileri sürdü. Öyle ki ırkçı söylemleri ile tanınan Cumhuriyetçiler Partisi’nden Eric Ciotti başbakanı bu söyleminden dolayı tebrik etti. Fransa Başbakanı Valls’in bir “terörist gruba medeniyet statüsü vererek” onu Fransa ile medeniyetler savaşında göstermesi gibi şok edici beyanlar ciddi sorunlar barındırmaktadır. Bu söylemin saldırıları gerçekleştiren teröristlere mi yoksa başka bir kesime mi söylendiği de ciddi bir sorgulanmayı gerektirmektedir (Louait, 2016).

Aslında İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Avrupa’da bir daha savaşların ve çatışmaların yaşanmaması için bir barış projesi olarak geliştirilen Avrupa bütünleşmesi; farklı kültür ve kimliklerin etkileşimine izin vermesine rağmen, farklılıkların önyargı ve basmakalıp düşüncelerle okunmaya çalışılması, çoğu zaman yabancılaşmayı arttırmakta ve çoğunluğu desteksiz olan korkuları da pekiştirmektedir. Bütünleşmenin taşıdığı sosyal korkuların benzeri günümüzün küreselleşme gerçeği içinde de yaşanmaktadır. Karşılıklı etkileşim ve bağımlılığı beraberinde taşıyan küreselleşme sürecinde, yeniden yapılanan küresel ekonomi kapsamında ucuz işgücüne kayan sektörlerin yarattığı işsizlik ve ekonomik sorunlar kızgınlığa dönüşerek içerdeki yabancıların suçlanmasına neden olmaktadır. Artan rekabet koşullarının getirdiği sosyal eşitsizlikler yabancıları birer “günah keçisi”ne dönüştürmektedir. Bununla birlikte küresel güvenlik boşluğunun neden olduğu terör saldırıları, göçmen grupları potansiyel tehdit haline getirmektedir (Yılmaz, 2008: 47).

İrkçiliğin artık aşırı sağ partileri aşarak diğer siyasi eğilimlere de yayıldığını belirten Liogier de; Fransa’daki laik eğilimli internet sitelerinin bile artık neredeyse tek bir meseleyi İslam ve Müslüman korkusunu ele aldıklarını belirtmektedir. Bu kapsamda şarap-sosis organizasyonu ile Aralık 2010’da Fransa’nın İslamlaşması hakkında düzenlenen uluslararası bir toplantı kapsamında diğer Avrupa gruplarıyla koordinasyon içinde “İslamlaşma karşıtı Paris Çağrısı” yapılması (Liogier, 2012:7-8) buna örnek olarak gösterilebilir.

Bazı yazar ve uzmanlar Avrupa’da aşırı sağcı partilerin yükselişi ve İslam karşıtlığını 2008’de ABD’de başlayıp dünyaya yayılan küresel ekonomik kriz olarak görmektedirler. Ancak konu dikkatli bir şekilde analiz edildiğinde, tek nedenin bu olmadığı görülmektedir. Küreselleşme sürecinin yaşandığı günümüzde yaşanan aşırı sağın yükselişi güvenlikten kültür ve kimlik anlayışına kadar birçok değişik alandan beslenmektedir.³ Öyle ki konuyla ilgili analizlerin birçoğunda aşırı sağın yükselişiyle, İkinci Dünya Savaşı ertesinde başlayan Avrupa Bütünleşmesi projesinin tarihindeki en ciddi tehdit ile karşı karşıya olduğu dile getirilmektedir (Alkan, 2015). Ancak günümüzdeki İslam karşıtlığı ve İslamofobi ile ilgili literatür dikkatli bir şekilde incelendiğinde aslında bunun bizzat Batı tarafından oluşturulduğu ile ilgili önemli bulgulara rastlanmaktadır.

İSLAMOFOBİNİN İNŞASI VE TERÖRİST SALDIRILAR

Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle birlikte Batı, komünizm yerine kendisine yeni bir düşman olarak İslam’ı belirleyerek bu konuda siyasi ve entelektüel bazı faaliyetlerin önünü açtı. Bir yandan İslam’ı Batı uygarlığı için bir tehlike olarak işaret eden yayınlar yapılırken, diğer yandan siyasi İslam’a yönelik ötekileştirme ve şeytanlaştırma faaliyetleri geliştirildi. Batı dünyasında din ve kültür olarak İslam’ı bir tehlike/ tehdit kaynağı olarak görme/gösterme ve bu temelde kitleleri harekete geçirmek önemli bir siyaset aracı haline geldi. Özellikle kriz ve seçim dönemlerinde, bazı politikacı ve aydınlar bu araca başvurmadan çekinmedi (Canatan, 2007: 435). Böylece komünizm sonrası ortaya çıkan ideolojik boşlukta küreselleşme süreci gelişirken, uluslararası sistemin dönüşümü ve siyasi istikrarsızlık ırkçı görüşlerin yeniden uyanmasına neden oldu. Öyle ki Berlin Duvarı’nın yıkılmasıyla birlikte ırkçılık, milliyetçilik ve antisemitizm, eski “Demir Perde” ülkelerindeki Marksist-Leninist ideolojiyle yer değiştirdi. Antisemitizm ile anti-İslamizm, İslamofobi ile Yahudi fobisi aynı paralelde ilerleyen kavramlar halini aldı (Krondorfer, 2015; Kedikli ve Akça, 2017: 57-95).

Bu ötekileştirmenin siyasi, kültürel ve toplumsal boyutta büyük ölçüde karşılık bulmasının önemli nedenlerinden biri de bu konuda ciddi bir akademik ve teorik arka plan yaratılmış olmasıdır. Yukarıda

³ Bkz: M. Nail Alkan, “Avrupa’da Yükselen İrkçılık: Pegida Örneği”, **Akademik Bakış**, Cilt 8, Sayı 16, Yaz 2015, ss.275-289.

belirttiğimiz gibi İslam'ı komünizm tehlikesinin yerine ikame eden Pim Fortuyn bunun en çarpıcı örneklerinden biri olarak gösterilebilir. Yine eski CIA (Central Intelligence Agency) Başkanlarından James Wooley daha 1994'de, İslam'ı; "komünizm'den sonra, Batı'nın başına musallat olan yeni tehlike" olarak tanımlarken, Bush'un danışmanı Thomas Friedman da: "Onlar, medeniyetimizi kıskanan barbarlardır" ifadelerini kullanıyordu (Alptekin, 2015). Pim Fortuyn'un görüşlerinin yanısıra Samuel Huntington'ın "*Medeniyetler Çatışması Tezi*"⁴, Bernard Lewis'in "*Müslüman Öfkenin Kökleri*"⁵ ve Almanya Merkez Bankası eski yönetim kurulu üyesi Thilo Sarrazin'in "*Almanya Kendini Yok Ediyor*"⁶ adlı çalışmaları, uzun yıllar tartışılarak Müslüman karşıtlığının alt yapısını oluşturdu. Politikacı, asker, istihbaratçı gibi yetkililerin, paralel çizgideki açıklamaları da, bu tezleri destekleyen unsurlar oldu. Bu bağlamda Sarrazin'in 2010 yılında çıkardığı "*Almanya Kendini Yok Ediyor*" kitabı Almanya'da ciddi tartışmalara konu oldu. Müslümanların Alman toplumuna uyum sağlamadıklarını ve Almanya'ya yük olduklarını (Sarrazin, 2010) savunan yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve İslamofobi içerikli bu kitap piyasaya çıktıktan kısa bir süre sonra Almanya'nın en çok satan kitapları arasında yer aldı (Alkan, 2015). Böylece 1990'lardan itibaren popüler hale gelen İslamofobik literatür, 21. yüz yılın başından itibaren tehdit boşluğunu dolduran bir ideolojik inşaa işlevi gördü (Baştürk, 2015).

İlginç bir şekilde bu literatür özellikle radikal İslamcı terör örgütleri tarafından da tekrar tekrar gündeme getirilerek, Müslümanlarla Hıristiyanlar arasında bir fay hattı oluşturulmaya çalışıldı. Nitekim Luizard *IŞİD Tuzağı* adlı kitabında bunu şöyle açıklıyor;

"...Samuel Hungtinton'un *Medeniyetler Çatışması* kitabını tekrar okuduğumuzda, selefi cihatçı kavramların aynen yansıdığını görüyoruz. İslam Devleti (IŞİD) bazen Hungtinton'un tezlerini, adeta "uygarlıklar çatışması" tarif edildiği gibi aynen sahnelensin diye kelimesi kelimesine alıyor. Burada bahsedilen; iki

⁴ Bkz: Samuel P. Huntington, **Medeniyetler Çatışması Tezi**, Çev: Murat Yılmaz, Vadi Yayınları, Ankara, 2014, 11. Baskı.

⁵ Bkz: Bernard Lewis, "The Roots Of Muslim Rage: Why So Many Muslims Deeply Resent The West And Why Their Bitterness Will Not Be Easily Mollified", **Atlantic Monthly**, Vol. 266, No. 3, September 1990, ss.47-60.

⁶ Bkz.: Thilo Sarrazin, **Deutschland schafft sich ab: Wiewirunser Land aufs Spielsetzen**, Deutsche Verlags-Anstalt, 22. Baskı, München, 2010.

kültür, Doğu ile Batı arasında ya da Arap dünyası ile Avro-Atlantik dünyası arasında bir çatışma değil, İslam ile kâfirler arasındaki devasa çarpışmadır.” (2016:111).

Yine CIA eski yöneticisi John Brennan 26 Mayıs 2010’da yaptığı konuşmada şunları kaydediyordu:

“Düşmanlarımızı cihatçılar veya İslamcılar olarak tanımlamıyoruz. Çünkü kutsal bir mücadele olarak tanımlanan cihat İslam’ın bir parçasıdır. Masum insanları, kadınları ve çocukları öldürmek kutsal ve meşru olamaz. Gerçekten de, düşmanlarımızı bu şekilde isimlendirmek ancak onları arttıracaktır. Binlerce Müslüman’ı da öldüren bu katillerin kutsal bir davayı savunan dini liderler olarak görmek bu yanlış izlenimi güçlendirecektir.” (Louait, 2016).

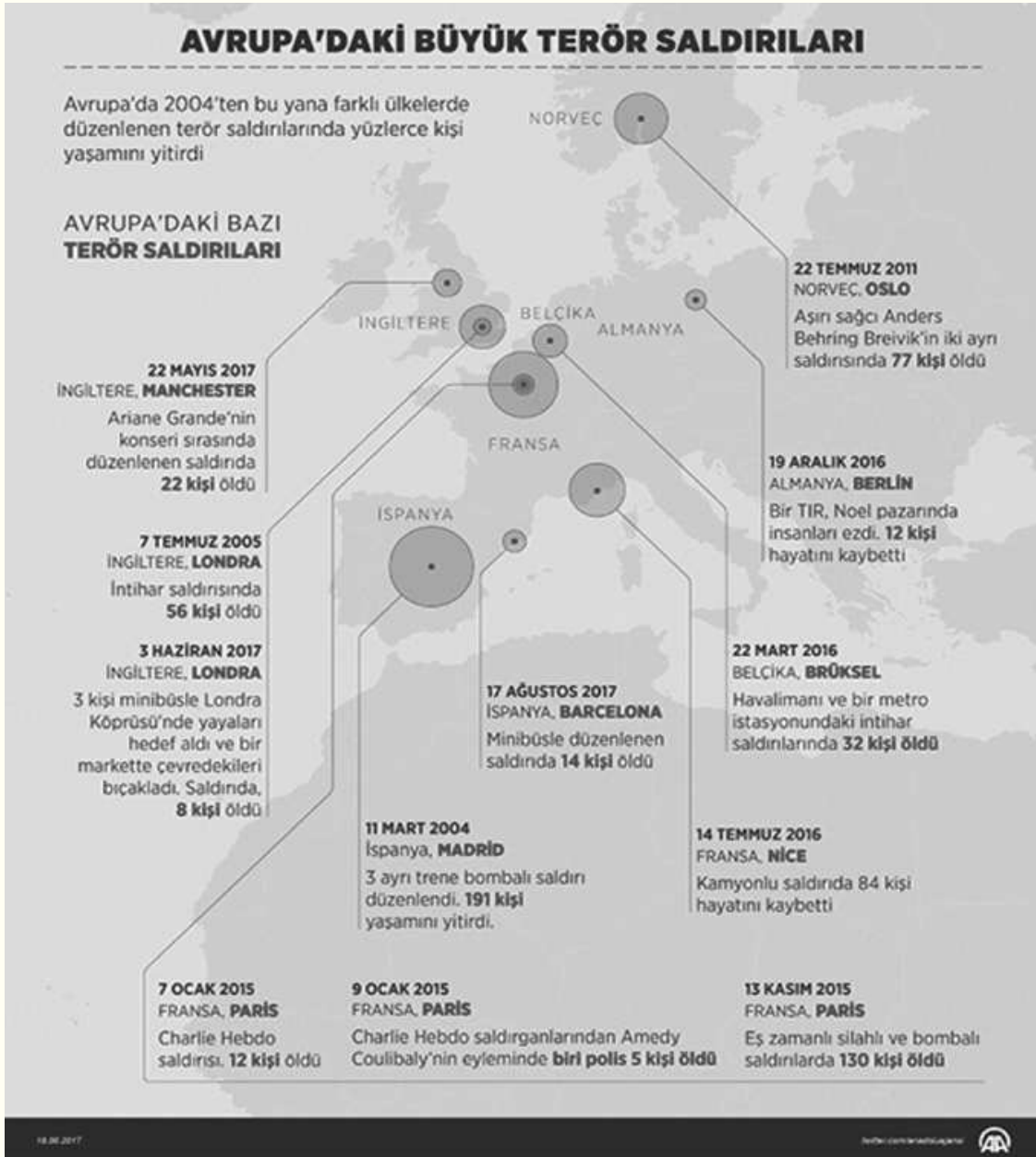
Özellikle Afganistan ve Irak’a müdahale sürecini meşrulaştırmak için İslam ve Müslümanları ötekileştirerek buna bir karşıtlık oluşturan çok sayıda kitap ve yayının kamuoyunun dikkatine sunulmuş olması, film belgesel ve vs. yapılmış olması da bu süreçte rol oynayan önemli etkenler (Barın, 2016: 6) arasında gösterilebilir. Bir yandan İslam, Batı’nın yeni ötekisi olarak işaret edilirken, diğer yandan 11 Eylül saldırıları ile birlikte terörizm ve Ortadoğu’ya müdahaleler de bunu pekiştiren önemli bir etken olarak geliştirildi. Soğuk Savaş süresince, özellikle Ortadoğu’da halkları Müslüman olan ülkelerde, Sovyetler Birliği’nin yayılcı politikalarına karşı İslami dinamikler ile oluşturulmuş olan örgütler, Soğuk Savaş sona erince Batılı devletlere döndüler. İslami sarkiler ile hareket ettiğini iddia eden bir takım radikal İslamcı örgütlerden yola çıkarak ortaya atılan “İslami Terörizm” kavramı, günümüzde hala ABD ve Avrupa’daki Müslümanların, tehdit ve potansiyel suçlu olarak görülmesine neden olmaktadır. Bu durum Müslümanların türlü ayrımcılıklara uğramasına yol açan temel etkenlerden biri haline gelmiştir (Alptekin, 2015).

El Kaide’nin Batı’daki saldırıları ile hızlıca yükselen bu süreç, ardından özellikle IŞİD’in saldırıları ve yaydığı şiddet içerikli görüntüler ile doruk noktasına ulaştı. İslam ve terör özdeşliğinin İslam ve Müslümanların imajı üzerinde yarattığı sarsıntılar, Avrupa’da yaşayan Müslümanların gündelik hayatlarında önemli yarılma ve kırılmalara neden oldu. İslam toplumlarında özeleştirme yapılmadığı ve katı bir Batı

düşmanlığı yapıldığı sürece bu yarılmaların ve sarsıntıların devam edeceği de net bir şekilde gözlenebilmektedir. Ayrıca daha da tehlikesi günümüzde Müslümanlar üzerinden oluşturulan Batı düşmanlığı ve buna bağlı olarak Müslümanlara yönelik ayrımcılık, dışlama, kin ve nefret sürecinin nereye kadar uzanabileceği ise belirsiz kalmaktadır (Sağır, 2015:1024-1048).

Özellikle 11 Eylül saldırılarının ardından Avrupa’da düzenlenen terör saldırılarında yüzlerce kişi yaşamını yitirdi. Bunlardan en kanlısı ise İspanya’nın başkenti Madrid’de 191 kişinin hayatını kaybettiği, üç ayrı trene konulan bombalarla gerçekleştirildi. El-Kaide ve IŞİD’in üstlendiği saldırılar Müslümanlara yönelik eski önyargıları pekiştirerek İslam ve Müslüman karşıtlığını daha da arttırdı. Böylece Avrupa’daki Müslüman imajı bu saldırılardan olumsuz etkilenirken, Müslümanlar, Batı’nın yeni “ötekileri” olarak, “içerdeki tehdit ve düşman” biçiminde algılanarak önemli sıkıntılarla karşı karşıya kaldılar. Bunlara paralel olarak İslam ve Müslümanlara karşı korku, dışlama, ayrımcılık ve saldırılar artarken, Avrupa’da yaşayan Müslümanlara karşı tutumlar da giderek sertleşmektedir (Övet, 2016:109-140).

11 Eylül 2001 saldırılarının ardından Avrupa’da gerçekleştirilen bazı terör saldırıları:

Grafik Kaynak: Anadolu Ajansı, <http://aa.com.tr/tr/dunya/avrupadaki-bu-yuk-teror-saldirilari-886942>, (10.11.2017).

Araştırmalar, özellikle de 11 Eylül olayları ve bunu müteakiben İslamcı olarak adlandırılan örgütlerin Avrupa ülkelerinde yaptıkları terörist saldırıların etkisiyle Müslümanlara karşı gelişen bu ayırıcılık ve nefretin son beş yılda; her yıl ortalama üç kat arttığını göstermektedir. Örneğin Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı Gözlemevi

(RAXEN ağı) tarafından 11 Eylül saldırılarının hemen ertesi günü yapılan, AB üyesi 15 ülkeyi kapsayan araştırmanın sonuçlarına göre:

“Bu ülkelerin hepsinde de, gizli bir İslamofobi, su yüzüne çıkmak için mevcut durumdan istifade ediyor. Bu İslamofobi kendisini, fiziksel saldırılar ve sözlü hakaretler şeklinde dışa vuruyor. Bu yaşananlar ve diğer işaretler bize, azınlıklar ve nüfusun geneli arasında bir uçurum olduğunu gösteriyor. Durum öyle bir hal aldı ki, Brüksel’deki Avrupa Komisyonu kendini, 2003 yılının Şubat ayında, sadece İslamofobi ile alakalı bir yuvarlak masa toplantısı düzenlemek zorunda hissetti.” (Geisser, 2010: 13).

Buna rağmen İslamofobik olaylar sürekli artmaya devam etti.

Sonuçta Avrupa toplumu günümüzde iki temel yapısal sorunla baş etmek zorunda kalmıştır. Birincisi Müslüman göçmenlere yönelik medyada üretilen ve görülen hoşgörüsüzlük, ayrımcılık ve ötekileştirme olarak ifade edilebilir. İkincisi ırkçılığı ve göçmen karşıtlığını Müslüman karşıtlığına eklemleyen aşırı sağ ve popülist siyasetin güçlenmesi ve bunun merkez siyasetin konumlanmasını ve siyasetini etkilemesidir. Ayrıca farklı ülkelerden entelektüellerin Müslüman karşıtlığına verdiği destekle siyasi söylemlerdeki sertlik daha da yaygınlaşmıştır. İslamofobi ve Müslüman karşıtlığı bir ırkçılık türü olsa da, ırkçılık ve yabancı düşmanlığına karşı uygulanan yaptırımlar İslamofobi için hala kurumsallaşamamıştır (Barın, 2016: 7).

İSLAMOFOBİ VE TERÖRİZM

Soğuk Savaş’ın sona ermesi ve küreselleşme sürecinin gelişmesi ile birlikte ulaşım ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler terörizmin de uluslararası boyutunu daha da önemli hale getirmiştir. Artık teröristler de daha kolay harekete edebilir ve iletişim kurabilir olanaklara kavuşmuş ve bu teröristlerin hem mobilizasyonu, hem lojistik ihtiyacını sağlama hem de propagandasını daha kolay hale getirmiştir. Böylece terörizmin uluslararası boyutları artarken Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Konseyi (AK) ve AB gibi uluslararası ve ulus üstü örgütler, evrensel, bölgesel ve ulus üstü düzeylerde insan haklarını dikkate alan terörle mücadele stratejileri hazırlamışlardır. Bunun yanı sıra birçok ülke kendi çapında ulusal terörle mücadele stratejileri

benimsemişlerdir. Özellikle 11 Eylül'den sonra hazırlanan bu stratejilerde El Kaide vb. örgütlerin tehdidinin etkili olmuş olması, Batı kamuoyundaki İslam-terör ilişkisine ilişkin tartışmaları İslamofobi açısından önemli kılmaktadır (Ergül, 2015).

BM Genel Kurulu'nca 8 Eylül 2006'da 60/288 sayılı kararla kabul edilen BM Küresel Terörle Mücadele Stratejisi'nde; terör, uluslararası barış ve güvenliğe yönelik en önemli tehditlerden biri olarak nitelendirilmektedir. BM Kararında: "Kim tarafından nerede ve hangi amaçlarla olursa olsun uluslararası barış ve güvenliğe yönelik en önemli tehditlerden birisini oluşturduğu için terörün tüm şekil ve tezahürlerini en güçlü şekilde kınadığı..." vurgulanmıştır. Stratejide, terörün bir dine, milliyete, medeniyete veya belli bir etnik kökene mal edilemeyeceği ve mal edilmemesi gerektiği açıkça vurgulanmaktadır: "Aynı zamanda terörün hiçbir dinle, milletle, medeniyetle ya da etnik grupla bağdaştırılmayacağını ve bağdaştırılmaması gerektiği" hatırlatılmaktadır (KDGM, 2013; Ergül, 2015).

BM'nin bu vurgusuna rağmen ABD ve Avrupalı müttefiklerinin terörle mücadele stratejisileri bu tanımların dışına taşmıştır. Yeni Amerikan Asrı için Proje (Project for a New American Country) adlı düşünce kuruluşu tarafından 2000 yılında ABD'nin dış politika vizyonunu açıklayan bir belge yayınlandı. Yeni muhafazakârlar (neo-conservativists) olarak tanınan bu düşünce kuruluşu tarafından dile getirilen düşüncelerin yer aldığı belge; ABD'nin küresel üstünlüğünü sürdürmek ve uluslararası güvenlik sistemini Amerikan çıkarlarına uygun bir şekilde yapılandırmak için ezici şekilde askeri güç kullanmayı ve İran'ın körfez bölgesini kontrol altına almayı öneriyordu. Fakat bu sürecin uzun süreceği biliniyordu (Kumar, 2016:159-160).

Ancak başlangıçta insan haklarını temel alan terörle mücadele stratejileri zamanla temel hak ve özgürlükleri zedeleyen ve bu konularda tartışmalara neden olan bir sürece doğru evirildi. Özellikle 11 Eylül saldırılarını El-Kaide'nin üstlenmesi ve failerin Ortadoğu kökenli olması, ABD'nin Ortadoğu'daki hedefleri açısından da büyük bir fırsat yarattı. Ortadoğu'daki bu tehlike bahane edilerek Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) kabul edildi. BOP ile Ortadoğu'daki istikrarsızlık ve otoriter devlet yapıları, küresel terörü besleyen en önemli nedenler olarak öne sürüldü. Bu bölgeyi küresel sisteme entegre edebilmek için,

Ortadoğu'daki ülkelere demokrasi getirilerek dönüşüm sağlanması gerektiği ifade edildi. Bu dönüşümü zorlaştıran direnç faktörlerinin başında demokrasiyle uzlaşması zor, Batı karşıtlığını kimlik formu haline getiren nedenlerden biri İslam olarak kabul edildi. Bütün bu düşünceler ve yaklaşımlar Amerika'nın yeni dış politikasının İslam'a karşı şekillendirilmesine olanak sağladı (Güney, 2010; Altun, 2016).

Böylece 11 Eylül saldırılarının hemen ardından ABD'nin dış politikasının terörle mücadele çerçevesinde yürütüleceği kabul edilirken, ABD dış politikası Amerikalıları "kötü" Müslümanlardan korumak üzerine kurgulandı ve "İslamcı teröristlerin" ABD için hayati tehdit oluşturduğuna dair bildirimler yayınlanmaya başladı. Bu bağlamda Ortadoğu'ya demokrasi götürmek vaadiyle Afganistan ve Irak müdahaleleri gerçekleştirildi. Bu arada 11 Eylül'ün ardından egemen olan "Medeniyetler Çatışması" retoriği Afganistan ile Irak'taki savaşların yanı sıra Müslümanlar ile Araplara yapılan yerel saldırıların ideolojik temelini oluşturdu (Kumar, 2016). Afganistan ve Irak müdahalesi ile geçmişte ABD'nin Sovyetler Birliği'nin Afganistan işgaline karşı mücadele için desteklediği İslamcı gruplardan kaynağını alan El Kaide gibi örgütler gittikçe güçlenmeye ve çeşitlenerek yeni örgütler doğurmaya başladı.

Diğer yandan 2010 yılının Aralık ayından itibaren Tunus'tan başlayarak Arap dünyasına yayılan ve "Arap Baharı" olarak adlandırılan süreçteki güç boşluğundan yararlanan bu örgütlerle mücadelede zorlanan bazı devletler iflas etmeye başladı. Ve sonunda Batı medyası kendisine bir tür "politik UFO" gibi görünen, nereden çıktığı belli olmayan ve sanki durdurulmaya kimsenin gücü yetmeyecekmiş gibi görünen cihatçı bir ordunun Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD) örgütünün varlığını keşfetti (Luizard, 2016: 9). Bu örgüt 2014 yılından itibaren kısa sürede Irak ve Suriye'de yaklaşık 100 kilometre karelik alanda hâkimiyet kurarak halifeliğini ilan ederken, Ortadoğu'da uluslararası hukuka uygunluğu pek de sorgulanmayan Rusya ve Batılı devletlerin başını çektiği vekâlet savaşları kızışmaya başladı. Bu vekâlet savaşlarının gölgesinde canlı olarak yayınlanan video görüntüleri eşliğinde insanların kafasını keserek teşhir eden İŞİD, AB ülkelerinde de bombalamalar ve çeşitli saldırılar gerçekleştirdi.

Bu olayları müteakiben Müslümanların en çok yaşadığı AB ülkesi olan Fransa başta olmak üzere AB ülkelerinde İslam ve Müslüman

karşıtlığı 2015 yılının başından itibaren dramatik bir şekilde yükseldi. 7 Ocak 2015'te *Charlie Hebdo* saldırısı ve 13 Kasım 2015'te Bataclan ve Stade de France Stadyumu başta olmak üzere Paris'te gerçekleştirilen, 130 sivilin ölümüyle sonuçlanan saldırıları müteakiben Brüksel, Nice, Berlin, Londra ve Manchester gibi Avrupa kentlerinde terörist saldırılar yaşandı. Peş peşe gelen bu saldırılar Avrupa'daki Müslümanları hedef noktasına koyarak onlara yönelik dışlama ve saldırıların artmasına neden oldu.

Avrupa ülkelerine yönelik büyük yankı uyandıran terörist saldırıları organize eden örgütün aynı zamanda halifeliğini ilan ederek dünya-daki Müslümanları örgüte katılmaya davet etmesiyle Müslümanlara yönelik dışlama ve ayrımcılıklar örgüte militan sağlamaya hizmet etti. Bu ülkelerde dışlanma, ayrımcılık ve haksızlığı uğradıklarını düşünerek, başarısızlıklarından bu ülke yönetimlerini ve uğradıkları ayrımcılığı sorumlu tutan Müslüman gençler, IŞİD saflarına katılarak bir yandan intikamlarını almaya çalışırken, diğer yandan Allah yolunda ölüp şehit olma hayallerine kapıldılar. Böylece örgütün Avrupa'daki şiddet eylemleri ile buradan örgüte katılımlar karşılıklı olarak birbirini besleyen bir döngüye dönüştü ve buna paralel olarak Avrupa'da Müslümanlara karşı ayrımcılık ve nefret de katlanarak arttı.

Bu arada İslam ve Müslüman karşıtları bu olaylardan istifade ederek bütün Müslümanları hedefleyen açıklamalar yaparak, Müslümanların Avrupa'dan kovulması gerektiğini söylerken, bu saldırıları üstlenen IŞİD de aynı şekilde Müslümanlara Avrupa'yı terk ederek hilafet topraklarına gidip kutsal savaşa katılmaları çağrısında bulundu. Burada birbirlerine karşı gibi duran iki farklı karşıt yapının Müslümanların Avrupa'dan atılması konusunda temelde aynı hedefleri paylaşan iki kampa dönüşmesi son derece ilginç bir nokta olarak dikkat çekmektedir. Müslümanların Avrupa'dan kovulmasını isteyen İslam ve Müslüman karşıtları ile teröristlerin yapmak istedikleri temelde aynı ortak hedefte buluşmaktadır.

Nitekim Ocak 2015'te Paris'te gerçekleştirilen saldırılar sonrasında, WikiLeaks'te 14 Şubat 2015 tarihinde IŞİD'in teorisyenleri tarafından yazılmış "gri alanın yok edilmesi" ile ilgili bir makale yayınlandı. Makalede Avrupa'da kendilerini desteklemeyen konumda bulunan, Avrupa kültürü ile IŞİD teorisyenlerinin çizdiği radikal İslam çizgisi

arasındaki “gri alan” olarak ifade edilen Müslümanların yaşadığı bu alanın yok edilerek, buradaki Müslümanların kendilerine doğru itilmesi isteniyordu. “Bizler” (Müslümanlar) ve “onlar” (Batılılar) arasında bölünmüş bir dünya tahayyülü üzerine kurulan makalede Batı; elitler tarafından yürütülen emperyalist savaşın taraftarları olarak ifade edilmektedir. Batıda yaşayan Müslümanlar ise yaşadıkları o Batı ülkelerini “terk ettirilmeleri, buna zorlanmaları gereken yabancılar” olarak ele alınmaktalar. Makalenin tıpkı Batı’da Müslümanları yıllardır “ülkelerini terk etmeleri gereken yabancılar” olarak işaret eden İslamofoblarla aynı şeyleri açıkça ifade etmesi son derece dikkat çekicidir. Her iki taraf da Avrupa’da Müslümanlarla Müslüman olmayanların bir arada yaşamasının mümkün olmadığı tezini ileri sürmekte (Louait, 2016).

Diğer yandan;

“Müslümanlar, IŞİD’in faturasının İslam’a çıkartılmasına itiraz ettikleri zaman, genellikle, özeleştiriden ve eleştirel düşünceden kaçmakla suçlanıyorlar. Elbette Müslümanların eleştirel düşünceye ve kendilerine çeki düzen vermeye ihtiyacı var fakat IŞİD ve benzeri yapıların İslamofobik söylemleri yaygınlaştırıp, kuvvetlendirdiği de bir hakikat. Bu yapıların dünyadaki 1,5 milyar Müslüman nezdinde herhangi bir cazibesi varsa bu, neye inandıklarından ziyade, neyi reddettiklerinden kaynaklanıyor. Açıklayalım. Tehlikeli bir fasit daire ile karşı karşıyayız: IŞİD’i ortaya çıkaranlar ve savaşçıları, Müslümanların maruz kaldığı adaletsizlikleri büyük bir hak ihlali olarak görüyorlar. Adaleti tesis etmek adına korkunç barbarlıklara imza atıyorlar ve böylece adalet değil intikam peşinde koşmaya başlıyorlar. Dünyadaki Müslümanların kahir ekseriyeti, onların yaptıkları vahşeti meşrulaştırmak için dini bir araç olarak kullanmalarına karşı çıksa da IŞİD, eylemlerini “din kisvesi” altında yapmaya devam ediyor. Bu durum, en basitinden Batı’da İslam’ın aşırılık ve terörizmle özdeşleştirilmesine yol açıyor. Hâlbuki böyle düşünenlerin unuttukları önemli bir nokta var: Terörizm, ırkı, dini veya kültürü ne olursa olsun farklı birey, grup ve devletler tarafından kullanılan küresel bir olgu.” (Kalın, 2014).

Avrupa'daki IŞİD saldırılarının Müslümanların yaşamakta olduğu Batı'daki "gri alan"ın bizzat kendileri tarafından yok edilmesine hizmet ettiğini belirten IŞİD teorisyenlerine göre; Batı'da yaşayan, ancak örgütün fikirlerini paylaşmayan ikiyüzlü münafık Müslümanlar örgütün saldırıları ile birlikte bu gri alanın yok edilmesiyle bir tercih yapmak zorunda kalacaklar. Bunlar ya mürtedleşerek oradaki kâfirlerle birlikte yaşamayı tercih edecekler, ya da bu haçlıların hükümetleri ve vatandaşlarının zulmünden kaçarak, bu ülkeleri terk edip İslam Devleti'ne göç edeceklerdir (Louait, 2016).

Nitekim Avrupa ülkelerinden binlerce genç El Kaide ve IŞİD gibi örgütlerin saflarına katılarak Irak ve Suriye'de çatışmalara katıldı. Sadece Fransa'dan Irak ve Suriye'ye savaşmaya gidenlerin sayısının yaklaşık 1000 civarında olduğunu aktaran Barın; yabancı savaşçıların üçte ikisinin Fransız vatandaşı olduğunu belirtmektedir. Fransa'da dini şiddet taraftarı gençlerin sadece %10'unun Fransız vatandaşı olmayan bir aile büyüğüne sahip olduğunu kaydeden Barın, bunların %90'ının en az iki kuşaktır Fransız olduğunu vurgulamaktadır. Bunlar ya Fransa'da doğmuş veya buraya çocukken gelmiş 'ikinci kuşak' ya da sonradan Müslüman olanlardan oluşmaktadır. Ayrıca IŞİD'e katılanların sadece %2'sinin bir cami aracılığıyla devşirildiği belirtilmektedir (2016: 272-273).

Dolayısıyla AB ülkelerinde yapılan saldırılar ve bunların sonuçları incelendiğinde tamamen IŞİD'in işaret ettiği amaca hizmet ettiği görülmektedir. Özellikle, Paris'te *Charlie Hebdo* çalışanlarının öldürülmesi medyada Müslümanlara karşı ciddi bir kızgınlığa ve Müslüman karşıtlığı hakkında serbest konuşma özgürlüğünün gelişmesine neden oldu. Akademik dünya ve basın dünyasında Müslümanlara karşı gelişen bu yaklaşımlara muhalefet edenler de oldu. Ancak genel olarak Müslümanların medya ve siyasi alanda olumsuz bir şekilde ele alındığı yaklaşımlar engellenemedi. Bu olayların ardından Brüksel saldırıları ve bunu müteakiben Fransa, Almanya ve İngiltere'de sivillerin üzerine sürülen araçlarla saldırılar gerçekleştirildi. Bu saldırılar da AB ülkelerinde Müslümanlara yönelik antipatiyi daha da derinleştirerek pekiştirdi. Sadece Avrupa'daki terörist saldırılar değil aynı zamanda dünyanın diğer yerlerinde yaşanan terörist saldırılar da birçok AB ülkesinde Müslümanlarla ilgili olumsuz algıların gelişmesine ve artmasına neden oldu. Irak ve Suriye'de IŞİD'in video görüntüleri eşliğinde insanların

kafalarını kesmesi ve buna paralel olarak aynı örgüt mensuplarının dünyanın değişik ülkelerinde sivil insanlara yönelik saldırıları, Avrupa ülkelerinde Müslümanlara yönelik olumsuz görüşlerin gelişmesine olanak sağladı. Haziran ayında, Tunus'ta İngiliz turistlerin öldürülmesi, İngiltere'deki Wimbledon açık hava tenis şampiyonası gibi halka açık etkinliklerde güvenlik önlemlerinin sıkılaştırılmasına yol açtı. İslami terörizm üzerinde artan güvenlik önlemleri de Müslüman profilleri üzerinde ciddi bir etkiye neden oldu. Güvenlik önlemlerinin arttırılması söylemi, politika ve kanun uygulamalarının vatandaşların etnik veya dini kimliğine göre farklılık göstermesini meşrulaştırmanın yanı sıra, sokaktaki kişisel saldırıları da meşrulaştırıyor. IŞİD'in yükselişi, medya yorumcularının yanı sıra siyasi çevrelerde de olumsuz görüşlerin doğmasına ortam hazırladı (Seta, 2015).

“Gri alanın yok edilmesi” gerektiğini savunan makalenin Batı'daki İslam karşıtlarının da savunduğu bölünme stratejisini savunduğu açıkça görülmektedir. Irak'ın ABD ordusu tarafından işgal edilmesini takip eden yıllarda, El Kaide'nin orada bulunan temsilcisi Ebu Musab Al-Zerqavi de aynen bu stratejiyi uyguladı. Irak devleti yerle bir edilip, ordusu ABD elçisi Paul Bremer'in yetkisi altında dağıtılırken, Sünniler ABD tarafından oluşturulan Şii çoğunluklu hükümet tarafından dışlanarak toplumun bölünmesi sağlandı. Zerkavi Sünnilerin yeni rejim tarafından dışlanarak ezildiği düşüncesini pekiştirmek için, özellikle Şii'leri hedef alan hatta Şii'lerin kutsal yerlerini hedef alan bir dizi kanlı saldırılar organize etti. Yüzlerce masum insanın ölümüne neden olan bu saldırılar, zulmün gittikçe büyümesine neden oldu. Böylece eski Baas kadroları da dahil olmak üzere Sünnilerin dışlanması pekiştirilirken, Irak toplumu tamamen kutuplaştırıldı ve El Kaide de bundan yararlanarak rahatça militan buldu.

Şimdi Hilafet ve dünyanın geri kalanı arasında bir çizgi çekerek bunları birbirinden ayıran IŞİD de kendisini Müslüman dünyadaki tek meşru otorite olarak göstermektedir. Onunla aynı fikirde olmayan herkesi mürtet veya ölümü hak eden münafık biçiminde teşhir etmeye çalışmaktadır. Ona göre Batı, Müslümanlarla sürekli bir şekilde savaşta olan bir haçlı ordusundan ibarettir. Bu yüzden tarihsel iki düşman olarak tasvir edilen Batı ve İslam sürekli bir savaş halindedir. Dolayısıyla Müslümanlarla Batı'nın ve batılıların birlikte yaşaması kesinlikle imkânsızdır. Batı'da yaşayan milyonlarca Müslüman'ın kendilerini

evlerinde hissederek yaşamasını imkânsız hale getirmek, IŞİD ve El Kaide gibi örgütlerin temel hedefleri olarak görülmektedir. Bu örgütlerin saldırıları ve buna karşılık gelişecek misillemeler, provokasyon ve saldırılar sonucunda Müslümanlarla Müslüman olmayanların birlikte yaşaması fiilen imkansız hale getirilmek istenmektedir. Batı ülkelerindeki saldırıları, özgürlük ve insan hakları ideallerini ortadan kaldırarak aşırı güvenlik politikalarının uygulandığı bir sıkıyönetim alanına sürüklemek için kullanan örgütler, bunu Müslümanların yaşadıkları bu toprakları terk etmeye zorlayacak bir zulmü kışkırtmak veya en azından bunların kanallarını güçlendirme argümanı olarak kullanmak ve bu yolla kendine eleman devşirmek istemektedir. Bu strateji İslam karşıtları Müslümanları Avrupa'dan atmak isteyen İslamofobiklerin amaçları ile bir paralellik arz etmektedir (Louait, 2016).

Yine Kalın'ın (2014) belirttiği gibi;

“İslamofobikler; IŞİD'i, İslam'ı terörizmle eşitlemek ve bütün Müslümanları da şüpheli durumuna düşürmek için kullanıyorlar. Buldukları ülkelerin hükümetlerini bu ülkelerdeki Müslüman vatandaşlara ve göçmen topluluklarına karşı sert tedbirler almaya hatta adeta savaş açmaya çağırıyorlar. Ülkelerindeki radikal unsurları kökünden temizlemek bahanesi ile IŞİD gibi yapıları kullanıyorlar. Böylece bir aşırılık, diğer aşırılığını besliyor. Bu karşılıklı aşırılıklar ve korkular döngüsü daha derinlerde başka tür ayrımcılıkların doğmasına neden oluyor. (...) Bu arada 'İslamofobi endüstrisi', IŞİD'in gayrimüslimden çok Müslüman öldürdüğünü, batılı hedeflerden çok İslam şehirlerini yok ettiğini ve dünyada Müslümanlar arasında korku ve ayrımcılık havası estirdiğini işlerine gelecek şekilde kolaylıkla göz ardı ediyor.”

Nitekim IŞİD saldırıları Avrupa genelinde İslam ve Müslüman tartışmalarını şekillendirirken, mülteci krizi de çoğu kişi ve merci tarafından Müslümanların Avrupa'ya istila girişimi olarak değerlendirildi. Örneğin; Macaristan eski Dışişleri Bakanı László L. Simon, Macarları Hıristiyan maneviyatına geri dönmeleri ve devasa göçün olumsuz kültürel etkilerinin giderilmesi amacıyla daha çok çocuk sahibi olmaları konusunda uyardı (Seta, 2015; Aktaş, 2016: 426-439). Ayrıca Avrupa'ya giden Müslüman mülteciler içerisinde terörist örgüt mensupları

olabileceği düşüncesi, bu korku ve ön yargıların büyümesine neden oldu. Arıboğan'ın (2012) da belirttiği gibi:

“Zayıf olana hükmetme arzusu tarihin her döneminde öteki-
leştirilen, aşağılanan ve dışlanan grupların varlığına ön ayak
olmuştur. Egemen olanın belirlediği normların dışında kalan,
uyum sağlayamayan ve itaat etmeyenler üzerindeki baskılar
büyük çaplı çatışmaların, toplumsal parçalanmanın en önemli
sebeplerinden biri olmuştur. Bu tür ayrımcı politikalar toplu-
mun bazı kesimlerini düşmanlaştırırken, egemen güçlere ya-
kın duranları da bütünleştirme işlevi görmektedir. Kendisini
egemenlerle özdeşleştiren grupların bu şekilde konsolide edil-
mesi ve ortak düşmana karşı yekpare bir tavır içinde olması
sağlanmıştır. (...) Özellikle 11 Eylül saldırılarının ardından Ba-
tı'da yükselen Anti-İslami tutumun güç politikası bakımından
açıklaması da bu çerçevede yapılabilir. Bir yandan egemenlerin
kendi çevrelerini bütünleştirici ortak düşman figürü üretimi
yoluyla bir ideolojik boşluk doldurulmaktadır; diğer yandan da
İslam coğrafyası üzerindeki her türlü siyasi baskı uygulaması-
na uluslararası kamuoyu desteğini sağlayacak genel bir ruh hali
kurgulanmaktadır.”

SONUÇ

AB ülkelerinde yükselmekte olan İslamofobi, yabancı düşmanlığı ve göçmenlere yönelik ayrımcılık ve saldırılar gün geçtikçe artarken, bu durum Müslüman gençlerin radikal İslamcı örgütlere katılmasına katkı sunmaktadır. 11 Eylül'de Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan terörist saldırılar, İstanbul, Madrid, Londra, Paris, Brüksel ve Manchester gibi şehirlerde yapılan terörist saldırılar, Müslümanlar ile batılılar arasında çatışma senaryoları ve teorilerini savunanların görüşlerine hizmet etmektedir. Avrupa devletleri ırkçılıkla mücadele konusunda bir yandan önlemler alıp yaptırımlar uygularken, diğer yandan aşırı sağcı ve popülist siyasetçilerin kışkırtmaları ile buralarda gittikçe yayılan İslamofobi, bütün bu önlemleri boşa çıkarmakta ve/veya önemli oranda zayıflatmaktadır (Aktaş, 2014).

Ayrıca İslam ve Müslüman karşıtlığı, Avrupa ülkelerinde farklı kül-
türlerin bir arada yaşamasını tehlikeye sokmanın yanı sıra, AB'deki

özgürlükçü ve demokratik değerler ile toplumsal barış için de ciddi bir riskler oluşturmaktadır.

Diğer yandan İslam ve Müslüman karşıtları da El Kaide ve IŞİD gibi örgütlerle Müslümanları aynı şekilde ele alarak, buldukları ülkelerin hükümetlerini bu ülkelerdeki Müslüman vatandaşlara karşı sert tedbirler almaya çağırmakta ve Müslümanları topyekün şüpheli durumuna düşürmektedirler. Böylece AB ülkelerindeki aşırı sağcı ve popülist hareketlerin aşırılıkları, terörist örgütleri beslemekte ve bu döngü daha derinlerde başka ayrımcılıkların doğmasına neden olmaktadır.

İslamofobi ile etkin bir mücadele için İslamofobi açıkça nefret suçu biçiminde tanımlanarak Avrupa çapında istatistiklere dâhil edilmeli ve nefret suçu mevzuatları bütün AB ülkelerinde kararlı bir şekilde uygulanmalıdır. AB ve üye devletlerin İslam ve Müslüman karşıtı olayları daha ciddiye alarak, Müslüman ve göçmen düşmanlığı ve karşıtlığına karşı somut politikalar geliştirmeleri ve bu konularda araştırmaların yapılmasını desteklenmeleri gerekmektedir. Müslümanların maruz kaldıkları insan hakları ihlalleri, medya mensupları, hukukçular ve siyasetçiler tarafından titizlikle ele alınmalı ve Müslümanların olumsuz imajının silinmesi için alternatif yöntemler geliştirilmelidir. Eğitim kurumları, kamu kurumları ve iş yerlerinde Müslümanların ayrımcılığa ve şiddete maruz kalmasını engelleyen mekanizmalar geliştirilmeli ve bunlarla ilgili yasal düzenlemeler yapılarak önlemler alınmalıdır. Müslümanlar ve göçmenler de dâhil toplumun bütün üyelerinin adil ve eşit bir şekilde eğitim ve iş olanaklarından yararlanmaları ve kariyer yapmaları sağlanarak, Müslümanlara yönelik dışlama ve ayrımcılığın ortadan kaldırılması için önlemler geliştirilmelidir. Böylece Müslüman gençlerin de yaşadıkları ülkelerde kendilerini eşit vatandaşlar olarak görebileceği, buraları aidiyet hissiyle bağlandıkları yurt olarak görmeleri, suç, şiddet ve terörizmden uzak durmaları sağlanmalıdır (Aktaş, 2016: 426-439). Ayrıca IŞİD ve El Kaide gibi örgütlerle etkin bir mücadele yürütülerek, bu örgütleri ortaya çıkaranlar ve destekleyenlerin de belgeleri ve delilleri ile deşifre edilmesi de İslamofobi ile mücadelede son derece önemlidir.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, M. (2016). “Avrupa’da Yükselen İslamofobi ve IŞİD”, **1. Uluslararası Sosyal Bilimler ve Müslümanlar Kongresi Bildiriler Kitabı**, 5-7 Mayıs, 2016, 426-439.
- AKTAŞ, M. (2014). “Avrupa’da Yükselen İslamofobi ve Medeniyetler Çatışması Tezi”. **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt:13, No:1,31-54.
- Aljazeera, (2015). <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/pegida-gocmenlere-karsi-yurudu>, (07.04.2016).
- ALKAN, M. N. (2015). “Avrupa’da Yükselen Irkçılık: Pegida Örneği”. **Akademik Bakış**, Cilt: 8 Sayı: 16, 275-276.
- ALPTEKİN, G. (2015). “Batı’da Yükselen İslamofobinin Kökenleri ve Yansımaları”, **Yeni Ufuk Dergisi**, 20 Mart 2015, <http://www.yeniufukdergisi.com/batida-yukselen-islamofobinin-kokenleri-ve-yansimalari/>, (07.04.2016).
- ALTUN, A. (2016). “Avrupa’da Bir Hegemonya Aracı Olarak İslamofobi, Irkçılık ve Pegida”, **Uluslararası Sosyal Bilimler ve Müslümanlar Kongresi Bildiriler Kitabı**, 5-7 Mayıs, 2016, 88-98.
- AMENSTY INTERNATIONAL (2012). Choice and Prejudice, Discrimination against Muslims in Europe. London: Amensty International.
- ANADOLU AJANSI (2017). Avrupa’daki Bazı Büyük Terör Saldırıları, <http://aa.com.tr/tr/dunya/avrupadaki-buyuk-teror-saldirilari-/886942>, (10.11.2017).
- ARIBOĞAN, Deniz Ülkü (2012, 26 Eylül). İslam düşmanlığı nefret suçudur!. Akşam Gazetesi.
- ATNASHEV, V. R. (2016). “Impact of Islamophobia and Human Rights: The Radicalization of Muslim Communities”, in Alexander R. Dawoody (Ed.) **Eradicating Terrorism from the Middle East**, Switzerland: Springer.
- BARIN, H. (2016). **İslamofobi ve DAEŞ**, İstanbul: Tezkire Yayınları.
- BAŞTÜRK, L. (2015). Beş Soruda İslamofobi, <http://www.dunyabulteni.net/haber/320807/bes-soruda-islamofobi>, (07.04.2016).
- BBC Türkçe (2015). Le Pen, Müslümanlara nefreti körüklemekle yargılanıyor, 20 Ekim 2015, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151020_le_pen_dava, (16.10.2017).

- CANATAN, K. (2007). “Hollanda’da Anti İslamist Bir Hareketin Anatomisi: Pim Fortuyn Hareketi”, Ed. Kadir Canatan, Özcan Hıdır, **Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm**, Ankara: Eski Yeni Yayınları.
- DAĞ, A. (2016). “İslamofobia Hegemonyayı Derinleştirme ve Bir Hegemonya Projesi Olarak Euro-İslam”. **1. Uluslararası Sosyal Bilimler ve Müslümanlar Kongresi Bildiriler Kitabı**, 5-7 Mayıs, 2016, 35-49.
- DAVIES, P. (1999). **The National Front in France**, London: Routledge.
- ERGÜL, E. (2015). “İslamofobi Olgusu Bağlamında Terörle Mücadele Dili ve Politikaları”. **TAAD**, Yıl:6, Sayı:22 (Temmuz 2015), 299-336.
- FORTUYN, P. (1997). **Tegen de islamisering van onze cultuur, Nederlandse identiteit als fundament**, Utrecht: A. W. Bruna Uitgevers.
- GEISSER, V. (2010). **İslamofobi**, İzmir: Mavi Ufuklar.
- GÜNEY, Ç. (2010). “Büyük Ortadoğu Çerçevesinde İslam ve Demokrasi”, <https://dusuncetarihi.files.wordpress.com/2010/01/buyuk-orta-dogu-cercevesinde-islam-ve-demokrasi.pdf>, (15.03.2016).
- HUNTINGTON, S. P. (2014). **Medeniyetler Çatışması Tezi**, Çev. Murat Yılmaz. Ankara: Vadi Yayınları 11. Baskı.
- KALIN, İ. (2014). Bir Fasit Daire: IŞİD ve İslamofobi, Sabah Gazetesi, 19 Kasım 2014.
- KALLIS, A. (2016), Setav Analiz, Mart 2015 Sayı: 119, http://file.setav.org/Files/Pdf/20150313172544_avrupada-radikal-sagin-yukselisi-pdf.pdf, (16.10.2017).
- KDGM (2013). **Ulusal ve Uluslararası Terörle Mücadele Strateji Belgeleri**, Ankara: KDGM Yayınları.
- KEDİKLİ, U., Mehmet Akça (2017). “Soğuk Savaş Sonrası Avrupa’da Artan İslamofobi”. **TESAM Akademi Dergisi**, Ocak 2017. 4 (1), 57-95.
- KRONDORFER, B. (2015). “Anti-Semitism and Islamophobia: Twinsor Category Mistake?”. **Cross Currents**. Vol. 65, Issue. 3, 292-404.
- KUMAR, D. (2016). **İslamofobi, İmparatorluğun Siyaseti**, Pınar Yayınları, İstanbul.

- Le Monde (2015). http://www.lemonde.fr/politique/article/2015/02/16/manuel-valls-prone-l-unite-pour-combattre-l-islamo-fascisme_4577055_823448.html, (10.10.2017).
- LEWIS, B. (1990). “The Roots Of Muslim Rage: Why So Many Muslims Deeply Resent The West And Why Their Bitterness Will Not Be Easily Mollified”, **Atlantic Monthly**, Vol. 266, No. 3, September 1990, 47-60.
- LIOGIER, R. (2012). **İslamlaşma Efsanesi**, Çev. Hande Turan Abadan, İstanbul: Epos.
- LOUAIT, Y. (2016). “L’alliance objective entre terrorisme et islamophobie”, 28 Mai 2016, <https://blogs.mediapart.fr/yasser-louati/blog/260516/lalliance-objective-entre-terrorisme-et-islamophobie>, (10.10.2017).
- LUIZARD, P. J. (2016). **İŞİD Tuzağı**. Çev. Yasemin Özden Charles, Ankara: İletişim Yayınları.
- Milliyet, (2017). Avusturya’da Aşırı Sağ Hükümet Kurdu, Milliyet, 16 Aralık 2017, <http://www.milliyet.com.tr/avusturya-da-asiri-sagcilar-dunya-2573675/>, (17.12.2017).
- MINKENBERG, M. (2000). “The Renewal of the Radical Right: Between Modernity and Anti-modernity”, **Government and Opposition**, Vol 35, Issue 2 (2000):170-88.
- OXTOBY, W., Alan Segal (2007). **Concise Introduction to World Religions**, Oxford: Oxford University Pres.
- ÖVET, T. (2016). “Terörizm, İslamofobi ve Nefret Suçu İlişkisi”. **Güvenlik Bilimleri Dergisi**, Mayıs 2016, 5 (1), 109-140.
- ÖZBEY, M. (2017). Naziler bir kez daha mecliste, Almanya şokta!, Habertürk, 25 Eylül 2017, <http://www.haberturk.com/naziler-bir-kez-daha-mecliste-almanya-sokta-1646840>, (03.11.2017).
- PROWE, D. (1994). “‘Classic’ Fascism and the New Radical Right in Western Europe: Comparisons and Contrasts”. **Contemporary European History**. Vol 3, No 3 (1994): 289-314.
- SAĞIR, A. (2015). “Kamusal Hayatın Dışlanan Yüzleri Olarak Avrupalı Müslümanlar ve İslamofobi”, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 4, 1024-1048.

- SARRAZIN, T. (2010). **Deutschland schafft sich ab: Wiewirunser Land aufs Spielsetzen**, München: Deutsche Verlags-Anstalt, 22. Baskı.
- SETA (2015). Avrupa İslamofobi Raporu, <http://setav.org/tr/2015-avrupa-islamofobi-raporu/etkinlikler/37008>, (21.03.2017).
- TIMETURK, Wilders'tan İslam karşıtı açıklama, 16.09.2017, <https://www.timeturk.com/wilders-tan-islam-karsiti-aciklama/haber-726804>, (10.12.2017).
- YILMAZ, F. (2008). **Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı**, Ankara: USAK Yayınları,
- WIEVIORKA, M. (1992). **La France Raciste**, Paris: Seuil.

